ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 286 — Субота, 22 јун 1957

МИКИ И НАХОД РИЂА

ДРАМЕ НА ОЛИМПИЈАДАМА

Од дана кад су основане, Олимписке игре биле су поприште нат човечанских борби, подвига достојних дивљења али и тешких трагедија и недостојних подвала. Највеће драме забележене су у једној од најтежих атлетских дисциплина — маратону. У истој дисциплини догодила се и највећа олимписка подвала.

У Стокхолму, 1908, забележен је први смртни случај на Олимпијади. Неколико километара пред циљем, Португалац Лазаро добио је напад сунчанице и после два дана проведена у несвести подлегао

... Било је то 1936 године, у Берлину. Последњих дана Олимпијаде стартовали су бициклисти у трци на сто километара. Француски асови Шарпантје, Лапеби и Доргевелт приближавали су се заједно циљу, спречавајући противнике да се увуку међу њих. Швајцарац Нивергелт ипак је успео да се готово изравна с њима. Убрзо је Доргевелт сасвим отпао. На 200 метара пред циљем, Лапеби улаже последњи напор и за дужину точка прелази Шарпантјеа и Швајцарца. Сва публика је уверена у његову победу. Неочекивано, за десети део секунде, Лапеби застаје. Затим поново појачава темпо, али је већ касно. Шарпантје га је победио за неколико сантиметара. Нивергелт је трећи.

Тек што је сишао с бицикла, Лапеби са уздигнутим песницама прилази збуњеном Швајцарцу и упућује му увредљиве речи. Затим се обраћа Шарпантјеу:

— Драги мој Роберте, стари пријатељу, теши ме то што си ти први. Не желим да те увредим, али да ме овај проклети Швајцарац није повукао за гаћице ја бих имао златну медаљу у џепу.

После неколико месеци, Лапеби је посматрао филм са Олимпијаде. Замолио је да успоре приказивање оног тренутка пред циљем кад га је Швајцарац задржао. Успорени филм показао је како једна снажна рука хвата Лапебија за гаћице и вуче га натраг. Само, то није била рука Швајцарца Нивергелта, већ његовог „старог, доброг пријатеља" — Шарпантјеа.

Највећа олимписка подвала догодила се за време маратонске трке у Сен Луису, августа 1904 године. Између 26 такмичара, на старту се појавио и амерички атлетичар Лорц. Многи су знали да је у доброј форми, па су били изненађени кад су га сви његови противници прешли већ после четвртог километра. Али, Лорц није губио храброст и продужио је да трчи још петнаестак километара. Био је сасвим сам. Наједном, застао је, осврнуо се лево-десно и — зашао за један жбун. Ускоро се отуда чуло брујање аутомобилског мотора. Једна затворена кола изишла су на пут и пуном брзином појурила за такмичарима.

За то време на стази се одигравала маратонска драма. У жестокој борби, Томас Хикс је успео да се ослободи својих најопаснијих противника и од 25-ог километра трчао је сам. Али, ауто је био бржи од њега и ускоро га је престигао. Заваљен у седишту, Лорц је пушио и чекао погодан тренутак. Десет километара пред циљем, сишао је из аутомобила, исто тако неприметно као што се, нешто раније, неприметно попео.

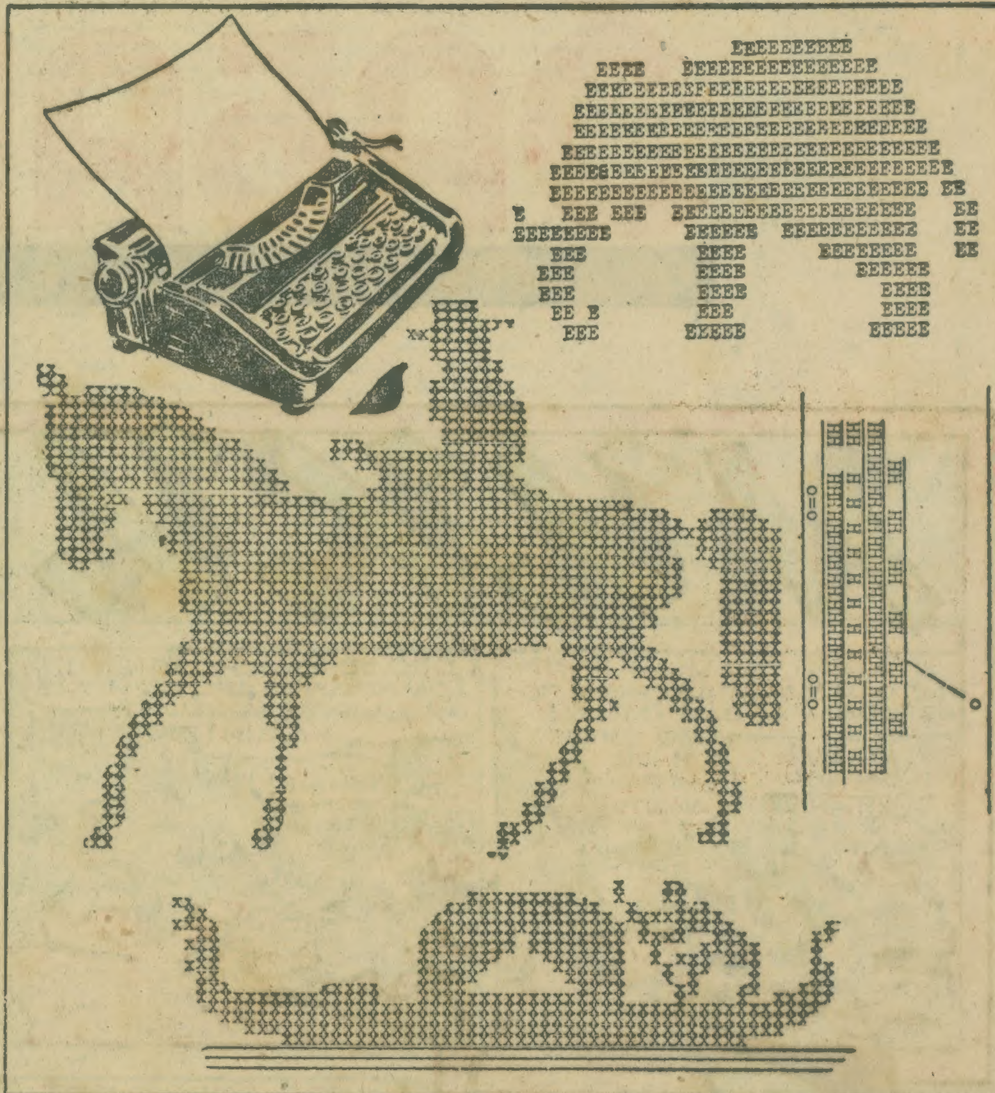
Сасвим свеж у лицу и снажним кораком појавио се он на улазу у стадион, дочекан правом грмљавином повика и пљескањем. Кад је прошао кроз циљ, шчепало га је мноштво руку и однело до победничког постоља. Лорц је чак предложио да направи почасни круг, али лекар није дозволио. То би могло бити убитачно

Петнаест минута касније, Хикс је ушао на стадион купајући се у зноју. Одјекнуо је тек понеки усамљен пљесак. „Победник" је већ био побрао сав аплауз.

Кад се Хикс освестио, уложио је оштар протест. Придружили су му се и званични претставници олимписког комитета који су пратили трку. Убрзо је све разјашњено. Огорчена публика тражила је Лорца да би га линчовала. Али, он је већ био далеко. Највећа олимписка превара није успела.

ЗА МАЛЕ МАЈСТОРЕ

Цртежи писаћом машином

Један досетљиви цртач пронашао је да се машином за писање могу направити занимљиви цртежи. С мало смисла и вежбе, а уз помоћ наших цртежа, и ви ћете то постићи. Као што видите, коњаник и гондола начињени су од слова X, слон је постао од великог слова Е, а трамвај од Н и О.

Девојчице могу ове фигуре добити и без писаће машине — ако их руком извезу. Тако ће, додуше, утрошити више времена, али ће зато оно што начине трајати много дуже.

(6)

БОГОВИ СУ БИЛИ МИЛОСТИВИ

Главно једро много је страдало од бура и ја сам не једном морао да га скинем и крпим. Осмог септембра, пред сам залазак сунца, кад су његови црвенозлатни зраци јако осветљавали једро, приметих на њему нову подеротину дугачку десет сантиметара. Али, тог дана сам био потпуно изможден, тако да сам радио само оно што је било најнеопходније. Због тога сам одлучио да оправку једра одложим за сутрадан.

У три сата ноћу дунуо је ветар. Његови оштри, чести налети на једро разбили су ми сан. Тек што је свануло, прихватио сам се посла. Ветар ми је отимао једро из руку, а сплав се толико љуљао да сам сваког тренутка могао да слетим у воду. Водена прашина ометала ме је у послу. При таквим условима рад је одмицао споро и с крпљењем сам био готов тек око подне. Сад је требало што пре поставити закрпљено једро. Проверавајући да ли ужад глатко клизи, приметих да је највиши чекрк неисправан и ја кренух уз лествице од конопца. Страховито су се љуљале, али сам се ипак попео до врха и успео да уредим све што је било потребно. Али, док сам се спуштао, лествице су се бесно завртеле, ноге су ми се омакле с пречке и ја сам остао да висим, ухвативши се рукама за попречно уже. Надао сам се да ће ветар ослабити и да ћу моћи да се спустим, али је он постајао све јачи. Чинило ми се да ће ми се, ево сад одмах, руке откинути из рамена. Покушавајући да пустим конопац и да станем на ноге, полетео сам на палубу с висине од преко три метра, ударио главом о дебелу греду и изгубио свест...

Освестио сам се кад је већ била ноћ. Повраћало ми се, болео ме је затиљак, а нисам могао ни да се покренем. Поред мене је непомично седео Мики и гледао море. Поново сам се онесвестио и дошао сам к себи тек кад је сунце већ било високо отскочило. Све је било мирно и сплав је пловио истим правцем. Отпузао сам на крму. Глава ме је болела, све се око мене окретало, али помисао на једно није ми давала мира.

Опипавши главу, видео сам да чак ни кожу на њој нисам огулио и да нема ни капи крви. Одахнуо сам са олакшањем. Јер, при таквом паду човек лако сломи врат или, у најбољем случају, поломи руке и ноге, а може и да слети у море.

После кратког ноћног сна, већ сам могао да се крећем и размишљам. Прво што сам предузео, било је да одредим где се налазим. На путу за Самоу мој сплав је превалио приближно 1500 миља. Десно од мог правца пловидбе, на поморској карти било је убележено острвце Флинт и до њега је било око 300 миља. Кроз главу ми је прошла мисао да пристанем на то острво и да се снабдем водом за пиће. У приручнику који сам имао стајало је да острво има две лагуне са сланкастом водом. Али, да ли се тамо уопште може пристати, нисам знао. Све је зависило од временских прилика.

Уствари, кад се сплав приближио острву, одустао сам од своје намере: време није било погодно. И отпловио сам даље. До Самое је остало 1100 миља.

Прошао је још један месец. Многе тегобе сам поднео за то време, али сам понекад с тугом мислио о томе да се моје путешествије ближи крају. Ноћи су сад биле пуне месечине и бели облаци око пуног месеца личили су на чаробне замкове с кулама фантастичних облика. Можда сам осећао тугу због тога што, кад се путовање заврши, више нећу видети те величанствене слике.

Острва Самоа била су већ близу. Пловио сам право према Тау, првом од четири америчка острва из ове групе. Главни град овог америчког поседа, Паго-Паго, лежи на јужној обали острва Тутуиле, али свој сплав нисам могао да усмерим према њему: та обала, стално изложена ветру, могла би да ми постави замку. Превалити шест и по хиљада миља и у последњем часу налетети на стење — било би заиста увредљиво.

И, ево, прошла је и последња ноћ и море је заблистало под сунцем. У шест часова по подне облаци у даљини су се разишли и ја сам на хоризонту угледао Тау. У шест и четврт послао сам радио-поруку у којој сам означио своје координате и молио да ми пошаљу лађицу која ће ме спровести између подводних стена.

...Тринаестог октобра, око девет часова изјутра, видео сам кроз маглу брдовито острво Тутуилу, а у три часа већ сам прилазио обали. Ваздух је био пун водене прашине и ништа се друго није видело сем високих таласа који су кључали над подводним стењем. Приближио сам се обали на 400 метара, али нисам видео ни лађицу нити икаквих знакова живота на острву.

...Прошао је дан, па ноћ, поново је дошло јутро а ја нисам успевао да приђем обали на ближе од 150 метара. Понекад се уопште нисам могао оријентисати у густој белој магли; јак ветар кидао ми је једро, а у неколико махова сручила се киша. Најзад сам далеко на острву видео ватре и стао сам да дајем знакове својим фењером. Одговорили су ми на сигнал, и то је било све. Али, нисам се усуђивао да наслепо запловим ка обали, бојећи се да не налетим на подводне стене и да не разбијем свој сплав.

...Дванаест дугих часова одржавао сам сплав готово уз саму обалу, не скидајући поглед са стења. Најзад је прошла и ноћ и кад је сасвим свануло одлучио сам да се упутим северним обалама два највећа острва британске Самое, претпостављајући да се тамо може пристати с мање опасности.

...Ветар је разгонио облаке и у даљини од неких двадесет миља указао се рт Топанга, источни део острва Уполу. Заузет припремама за пристајање, окренуо сам се у једном тренутку и спазио, три миље иза себе, једну лађицу. Дохватих доглед. Да, то није била фатаморгана, већ стварни једрењак белог корита и са светложутим катаркама. Пловио је истим правцем којим и ја.

Једрењак се приближавао, секући пенушаве таласе. На палуби и командном мосту стајали су људи с фотографским камерама управљеним на мене. Већ сам могао да разазнам лица. Али, чему толико фотографских апарата? Можда нека холивудска компанија снима на Самоанским Острвима какав филм?

С моста се разлегао глас:

— Па, је ли пријатно поново угледати људе?

— Чаробно! (Шта сам друго могао да одговорим?)

— И жељни сте да најзад чујете људске гласове?

— Итекако!

— Хоћете ли да вас привежемо и одвучемо у Паго-Паго?

— Одлично!

Три јака Самоанца скочили су с палубе и допливали до сплава. Помогли су ми да спустим једра, а затим су прихватили уже за тегљење које су добацили с лађице и причврстили га. Било је 11 часова пре подне. Окренули смо се и упутили у Паго-Паго, до кога је било 60 миља.

Успут сам дознао од два Американца, који су се с лађице пребацили на сплав, да су ме 113 дана сматрали изгубљеним. Ниједна од мојих радио-порука није била примљена, сем последње, послате уочи тринаестог октобра. Примили су је на Куковим Острвима и доставили у Паго-Паго. Истог тренутка послали су ми у сусрет један једрењак, но он ме, због слабе видљивости, дуго није могао да нађе. Приметили су ме тек другог јутра, два часа пре но што сам ја њих угледао...

...Петнаестог октобра, у један и по ноћу, после 115 дана пловидбе, мој сплав „Седам сестрица" упловио је у луку. Мол је био јарко осветљен и људи су држали цвеће у рукама. Кроз два дана, на свечаном скупу коме су присуствовали сви становници острва, добио сам звање „Капетана отвореног мора".

(Крај)

Цвеће и букети у Јапану

Постоји у Јапану једна уметност о којој се у другим крајевима света не зна много. То је уметност цвећа, која данас није без утицаја и на цвећаре у Европи. О овој префињеној уметности има врло мало писаних докумената, да не кажемо никаквих.

У земљама Истока цвеће и биљке су предмет специјалног култа. Оне имају дубоко значење, које је у вези са извесним религиозним, моралним и филозофским веровањима. Букет цвећа није само композиција боја и леп украс, већ и један од начина изражавања различитих осећања. Пре но што ће постати задовољство за очи, оно је радост срца и духа. Цвеће, као средство за споразумевање, има свој сопствени речник који се састоји од латица, гранчица и лишћа.

Уметност цвећа постала је пре 300 година. Њеном развитку допринело је неколико школа. Једна од њих, звана Хеиква, придаје јој моралне и интелектуалне вредности, док друга, Морибана, која је стара само 50 година, негује ову уметност више због њених декоративних вредности. У свим

временима и у свим школама у Јапану младе девојке посећују курсеве на којима професори-стручњаци предају основне принципе ове уметности, која је будућој јапанској жени исто толико неопходна као курс из домаћинства европској жени. На тим курсевима се, између осталог, учи како треба саставити букет за интимне свечаности, а како за националне празнике.

Пре свега, треба знати да је ваза саставни део букета: она је подлога која ће букету дати замах и захваљујући њој он ће добити свој дефинитиван облик. Вазе имају најнеобичније облике: амфоре, мале плитке чиније.округле или дугуљасте, купе или шестоугаоне пирамиде. Оне су беле, црне или обојене, па украшене; од фајанса, стакла, печене земље, бамбуса, гвожђа,

Наши европски букети су често права збрка изобиља и немарности. Ми волимо да мешамо разне врсте цвећа. Међутим, Јапанац има веома развијено осећање за чистоту линија и облика, које му не дозвољава да чини никакве компромисе, јер за њега племенитост, стил и достојанство могу да дођу до изражаја само у једном строгом реду.

У једном букету лишће је „краљ“ који даје доминантну звучност букету. Око лишћа се расцветавају беле или црвене камелије, гранчице бресквиног или крушковог цвета, беле или зелене хризантеме, магнолије, божури, чичак, љиљани, орхидеје, локвањи, бегоније, црвене или прозрачноплаве перунике итд.

Бор и ружа су слике вечне младости, док купина симболизује растење и развитак. Пауловнија и ружа су национални амблеми Јапана.

Некад слаби ученици . . .

„Очајно глуп и необдарен“. Тим речима окарактерисали су својевремено наставници будућег лекара, истраживача и проналазача бацила туберкулозе — Роберта Коха.

Из четири школе удаљен јер није могао да постигне ни минимум знања; сви учитељи дигли су од њега руке због његове „неспособности коју је тешко превазићи“. Ипак, постао је један од највећих и најпознатијих истраживача света. Звао се — Александар Хумболт.

Побегао је још из првог разреда основне школе „јер је његова глупост угрожавала читаву наставу“ — како се може прочитати у разредном дневнику. Тако је један од највећих проналазача стекао само три месеца школске спреме. Један од његових првих „експеримената“ састојао се у томе што је једном свом другу дао да прогута извесну количину бикарбоне соде, јер је желео да докаже да човек помоћу гаса у себи може да лети . . . Његово име: Томас Алва Едисон!

Мора професорског колегијума гимназије у Хајброну, „испод просечне обдарености“ — како, у иронији, његови хроничари цитирају разредни дневник, био је „Галилеј 19 века“; матурско сведочанство добио је захваљујући више срећи него знању, а ипак је, упркос томе, касније поставио општи принцип одржања материје. Да ли сте погодили да је реч о Роберту Мајеру?

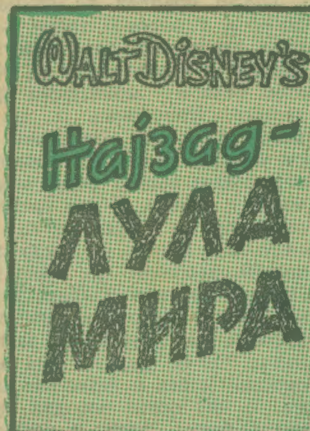
Најгори ученик у читавој школи, с недовољним оценама из грчког и латинског, а у математици „чиста нула“. Гимназију је завршио с тешком муком. Па ипак, постао је један од великих пионира технике и творац прве електричне железнице. Звао се: Вернер Сименс.

Највећа брзина: 6 километара на сат

Тек у 17 веку почело је просецање постојаних друмова. Да их кише и бујице не би однеле, грађени су и од камене коцке. Иако чвршћи од ранијих, ови друмови су претстављали право мучење за оне који су се њима возили,

јер су били џомбасти и сувише тврди. Ниједан кочијаш, ако је мислио добро себи, својим колима и путницима, није возио брже од пет до шест километара на сат, јер му се могло десити да му се кола наједном распадну.

Гигантски стубови Колорада

У Колораду се налази ова чудна колонада. Врх сваког

стуба састављен је од најотпорнијег камена.

БЕЛЕ НОЋИ

Беле ноћи су летње ноћи код којих се вечерњи сутон спаја са зором. Стога немају потпуног мрака, већ само сумрак. Почињу на 48,5 степени географске ширине, а већ на педесетом степену трају од 1 јуна до 12 јула.

ВИСАЉКА

Висаљка је назив за морнарски кревет од платна и два конопа. Дању се савија у ваљак, а ноћу се веша између две куке.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Лична почасна паљба

Почасна паљба с бродова одавно је у употреби. У Средњем веку она је била израз покорности слабије поморске силе јачој. Кад је Енглеска постала господарица мора, она је захтевала да у такозваним „енглеским морима“, која су се протезала од норвешке обале до рта Финистера, сви страни ратни и трговачки бродови поздраве њену заставу почасном паљбом или спуштањем једара. Има разних почасних паљби, а овде ћемо говорити о личној почасној паљби одређеним лицима кад она напуштају ратни брод који су службено посетила. Са седам метака поздрављају се вицеконзули страних држава; са једанаест — генерални конзули страних држава и команданти бродова или одреда стране флоте у чину вишег официра; са 13 — отправници послова страних држава и команданти одреда стране флоте у чину контраадмирала; са 15 — посланици и опуномоћени министри страних држава и команданти одреда стране флоте у чину вицеадмирала; са 17 — команданти одреда стране флоте у чину адмирала; са 19 — амбасадори страних држава, министри ратне морнарице и адмирали стране флоте, а са 21 метком поздрављају се врховни претставници страних држава. У нашој земљи важе ови прописи о личној почасној паљби: са 21 метком поздравља се претседник Републике, претседник Савезног извршног већа и врховни командант оружаних снага ФНРЈ; са 17 метака — начелник Генералштаба Југословенске народне армије и командант Југословенске ратне морнарице; са 15 — командант ескадре Југословенске ратне морнарице; са 13 — командант бригаде бродова ЈРМ, а са 11 метака поздравља се командант дивизиона бродова ЈРМ. Бродови истог ранга не измењују почасне паљбе.

Злато из мора

Свака морска вода садржи злато. Научници сматрају да на једну тону морске воде до-

лази злата у вредности од око 15 динара. У више махова су чињени покушаји да се ово злато на неки начин искористи, али се увек показало да се такав подухват не исплати. То важи још и данас.

АМБЛИСТОМА

Амблистома је род даждевњака (водоземаца) који живи у Мексику и Северној Америци. Неки претставници овога рода могу да достигну дужину од преко 20 сантиметара. Често се употребљавају за научне експерименте.

Јагуари и пуме и лов на њих

Густа трава у бескрајним пампасима шумела је и повијала се на раном јутарњем поветарцу кад је неколико младих људи на бесним коњима оставило фарму и зачас се изгубило у том жутозеленом травном мору. Чврсто су држали ласа и били спремни да их завитлају у сваком тренутку. Чопор паса појурио је за њима. И док су једни облетали око коњаника, други су се растурили наоколо, кевћући и њушкајући у свим правцима.

Ласа су сунула као стреле

Време је пролазило. Наједном, лавеж једне групе паса постао је јачи. Чуло се оштро циктање и режање, а одмах су се тамо сјурили и други пси, па надали још већу цику и почели да стварају круг. Млади коњаници појурили су у том правцу држећи спремна ласа. Није дуго потрајало, а из траве се појавило крупно, жаркожуто тело јагуара. Као стреле, у истом тренутку, ласа су сунула према њему. Уплашена и разјарена звер није могла одмах да се снађе. Једно ласо јој је пало око врата и конопац се затегао. Коњи у трку почеше да измичу. Онај са кога је ласо закачило јагуара заостајао је под теретом гломазног тела. Вуча је трајала све дотле док звер није потпуно удављена.

То је један начин лова на јагуара, а ево другог.

Млад и снажан Индијанац, око кога су облетали пси, пажљиво је ишао. Сваки шушањ привлачио је његову пажњу. Лева рука била му је обложена овчијом кожом, а у десној је држао дугачак, с обе стране наоштрен нож. Пси су погнули главе и њушкали. Наједном су бесно залајали и заскичали. Са земље се нагло подигло на стражње ноге тело јагуара и он је, попут медведа, насрнуо на ловца. Овај се није престрашио. Храбро је кренуо према звери, испруживши леву руку. Јагуар је бесно загризао кожу. Али, у истом тренутку до дршке му се зарио дугачак нож у срце и докончао га.

А сад ево приче о срчаном јагуару.

Једног дана неки европски морнари искрцали су се на обалу једне реке у Јужној Америци и сели да се мало одморе. Али, на свој ужас приметили су како је са супротне обале запливао јагуар у правцу њих. Осетили су шта смера. Брзо су дохватили пушке и поскакали у чамац, па завеслали према звери. Један је испалио метак и ранио јагуара, али он није узмакао. Снажно је пливао даље и брзо стигао до чамца. Тренутак је био критичан. Морнари су стали снажно да ударају веслима по јагуару, али кад се звер ипак пребацила у чамац њима није остајало ништа друго него да поскачу у воду и запливају према обали. Јагуар их није јурио. Рана га је тиштала. Остао је у чамцу, који је вода понела наниже. Тамо га је угледала друга група морнара, па је доупловила у његову близину и закачила чамац кукама. Јагуар је тада искочио из чамца, доупливао до обале и сакрио се у шипражју.

Друмски напади јагуара

Такве и сличне приче често се могу чути од тамошњих људи, а слични случајеви описани су и у делима многих путописаца који су боравили у тим крајевима. Ако прелистамо странице тих путописа и дела природњака, ево шта ћемо још сазнати о јагуарима:

Јагуар је сличан афричком леопарду. Крзно му је црвенкастожуте боје и ишарано пегама у облику звезде. У средини сваке звезде налази се једна до две мрке тачке. Живи углавном у Парагвају и Уругвају. То је најопаснија и најкрволочнија звер у Америци, па га због тога називају и америчким тигром. Заједно с репом, може бити дуг до 2,5 метра. Прича се да су јагуари на једном друму у Јужној Америци за неколико година растргли двадесет Индијанаца, слично ономе што раде тигрови-убице у Индији. Ако је човек присебан, понекад може виком да отера јагуара, иначе је изгубљен. Но, ако се неким случајем и спасе, на његовом телу остану страшне ране.

Ако упитате природњака у каквој средини живи јагуар, он ће вам одговорити следеће:

Јагуар пребива на ивицама шума и у високој трави пампаса, али се исто тако радо задржава и у шипражју на обалама река и у мочварним пределима. Крволочан је, јак и веома дивљачан. Не може да се укроти. Велики је непријатељ стада: напада овце, коње, мазге и говеда. У лов креће у рану зору, у сутон или кад је месечина. Веома је лукав ловац и необично је стрпљив. Притаји се, као и свака мачка, у свом заклону и пажљиво вреба жртву коју мисли да нападне. Он се шуња према њој окретно и без и најмањег шума, па кад осети погодан тренутак бесно скаче и раскида јој вратне жиле. Плен одмах одвуче у шипраг. Ако је то мања животиња, поједе је одмах ту, заједно с кожом. Кад улови коња или говече, наједе се толико да се једва довуче до згодног места у шипрагу, где отспава. Чим се пробуди, он као и бенгалски тигар дође поново до жртве и настави да једе.

Вратоломна трка по дрвећу

Али, јагуар није једина звер Америке. Тамо, на простору од Патагоније, на југу Јужне Америке, па све до Северне Америке, живи пума или кугуар, друга по величини америчка звер, одмах иза јагуара.

— И пума воли исте пределе као и јагуар: ивице шума и високу траву пампаса. И њу лове коњаници помоћу ласа, — рекао би вам природњак. — Пума је смела и вере се вешто по дрвећу, где прогони мајмуне. Кад је мајмуни угледају, они стану да јуре по дрвећу, дижући страшну дреку и пуштајући заглушне крикове, те опомињу друге да беже. Тада настане вратоломно скакање с једног дрвета на друго. Али, пума се лако не замара. Она гони мајмуне до самих врхова грана, скачући лако као и они. Крвожедна је, али се од малена може припитомити, као пас. То не значи да јој се никад више неће појавити дивља ћуд, па се њен господар мора добро чувати док се с њом игра. Она зна и да се незгодно „нашали". Сакрије се од господара и кад се он најмање нада скаче на њега, али не уједа.

Пума неће да нападне човека, што јагуар чини. И она напада стада, али не раздире веће мирне животиње осим оваца. У лов полази предвече и ноћу. Крзно јој је тамне црвеножуте боје. Њени младунци су лепи и умиљати као мачићи. Прогледају десети дан. Неко време се тешко крећу и готово при сваком кораку падају. Радо се играју на тај начин што се веру по леђима мајке. Иначе, брзо ојачају и тада им је једна од најмилијих забава да се играју мајчиним репом.

И пума и јагуар спадају у род мачака и имају све њихове особине. Говорећи о мачкама, Брем каже:

— На подручју где траже и лове плен, мачке се полако, нечујно и пажљиво шуњају. Притом гледају и ослушкују на све стране. Најмањи шум их прене и одмах траже шта је томе узрок. По тлу се повлаче у згуреном стању, углавном насупрот ветру. Кад виде да су довољно близу жртве, хитро је нападају, ударају шапом по врату или боку, оборе на земљу, шчепају чељустима и жестоко уједају до последњег знака живота који одаје жртва. После је поједу или одмах ту, или одвуку на заштићено место. Ако је околина богата пленом, многе мачке не поједу целу жртву, него један део оставе, а њега поједу друге звери.

Најбољи народ на свету

Приликом једног од својих путовања у Нови свет, Колумбо је посетио и нека од Бахамских Острва. У писму упућеном шпанском владару Фердинанду и краљици Изабели, он с највећим одушевљењем описује домороце овог архипелага. „Ова земља превазилази све друге земље, и то онако како дан својим сјајем стоји изнад ноћи: урођеници воле своје суседе као сами себе; њихов говор је толико сладак да се слађи не може замислити; лица су им увек насмејана, а они сами тако су благи и пријатни да, на то се кунем вашим величанствима, бољег народа на свету нема".

Али, тај „најбољи народ на свету" био је, можда баш због тих својих особина, готово потпуно уништен. Кад је Ованду, гувернеру Хиспаниоле (како су се онда звали Хаити), затребала нова радна снага, пошто је суровим поступком и исцрпљујућим радом отерао у смрт многобројне домороце Хаитија, затражио је од Фердинанда дозволу да ту несташицу попуни људима са Бахамских Острва. Године 1509, Фердинанд га је овластио да за рад на плантажама и у рудницима може да узима радну снагу са Бахамских Острва.

Шпанци су искористили поштовање и љубав које су домороци Бахамских Острва гајили према својим преминулим прецима и рођацима. Наиме, они су обећали Бахамцима да ће их својим бродовима превести до „небеских обала" на којима бораве њихови преминули рођаци и пријатељи. Лаковерни домороци упали су у клопку и преко 40.000 Бахамаца било је пребачено на Хаите, где су готово сви бедно скончали у рудницима.

Занимљивости о шпаргли

○ У египатским краљевским гробницама старим 4.800 година нађени су, остављени као жртвени дарови, свежњеви шпарглиних изданака. На зидним сликама у Помпеји могу се видети насликане раскошне чиније пуне шпаргли. Иако је у римско време шпаргла сматрана углавном као лек, јер се веровало да раствара камен у бешици, познати гурман Лукул често их је имао на својој трпези.

○ Шпаргла је једна врста аспарагуса, који припадају фамилији лилиацеа, у коју, поред осталих биљака, долази и крин. Аспарагуса има преко сто врста. Неки од њих гаје се искључиво као украсне биљке, док се шпаргла (аспарагус официналис) углавном цени због својих сочних и веома укусних изданака.

○ Шпаргла се сматра за повртарску биљку. Међутим, има их и дивљих. Дивљих шпаргли има и код нас, и то на јадранској обали. У пространим руским степама дивље шпаргле има толико да је стока пасе као траву.

○ Они делови шпаргле који долазе на трпезу уствари су изданци који расту из подземног стабла. Ако се ти изданци не режу, могу да порасту и до 1,5 метар. Лист и цвет шпаргле су ситни, а плод јој је црвена бобица.

○ Прича се да су једном приликом шпаргле „одлучиле" која ће од три принцезе постати шведска краљица. Наиме, једном шведском наследнику престола, предложили су, кад је дошло време да се жени, три принцезе. Избор је био тежак. Одлука је донесена изненада, за време једног ручка коме су присуствовале све три принцезе и један персиски великодостојник, велики љубитељ шпаргли. Персијанац је јео шпаргле на начин неуобичајен у Европи: одгризао би само врх, најнежнији део изданка, а остатак би бацио иза себе. Две од принцеза запањено су посматрале госта, док се трећа брзо прибрала и почела да чини то исто. Ускоро потом будући краљ Шведске одлучио је да се ожени трећом принцезом због тога што се једино она снашла у непријатној ситуацији и што је нашла начин да једног странца сачува од тога да се у Шведској осети постиђен и исмејан.

ЗА ТРИ НЕДЕЉЕ

Писаљка из античког доба била је, уствари, метални шиљак којим су се урезивала слова на воштаним таблицама. Ређе су се њиме служили за извлачење трагова на тврдој подлози.

У Средњем веку писаљке су прављене на тај начин што се у цилиндричну бакарну цевчицу сипала црна, мека смеса која се добијала од олова. У исту сврху служиле су касније разне земљане и обојене смесе. Такве писаљке су се под Лујем XIII звале пломбагине. Тај назив је погрешан, јер оне нису биле пуњене оловом (на француском plomb =олово), већ једном, дијаманту сродном угљениковом смесом која се у великим количинама налазила у британској покрајини Камберленду. Смеса се секла у узане и дугачке паралелопипеде, који су облагани дрветом, слично данашњим оловкама. Готово сто година Енглеска је била главни снабдевач Европе писаљкама.

Кад је избила револуција, Француска је остала без енглеских писаљки. Лазар Карно, познат под именом „организатор победе", позвао је, у марту 1794, француске научнике и затражио од њих да ставе све своје способности на располагање отаџбини. Младом научнику Контеу, који је био сликар, физичар и проналазач трајних сликарских боја, Карно је рекао: „Морате наћи начин да производите вештачке писаљке, грађанине. Нација то тражи од вас. Снађите се!"

Непун месец дана касније, после данонoћног грозничавог трагања, Никола Конте је положио на Карноов радни сто шест вештачких писаљки, знатно бољих од енглеских пломбагина. „Нашао сам, грађанине!" — рекао је једноставно Карноу.

Биле су то прве оловке сличне данашњим, са „срцем" направљеним од глинене смесе. У славу проналазача оловке, подигнут је у граду Сезу велики споменик.

НЕОБИЧНА ПРЕЗИМЕНА

У нашем народу има веома чудних презимена која су настала у давна времена. Читајући их, човек ће видети да су она давана према облицима земљишта, природним појавама, алаткама, и томе слично. Овде ћемо навести известан број тих необичних презимена.

Брендало, Затезало, Касало, Кукало, Мазало, Напијало, Њушкало, Облизало, Пјевало, Работало, Рикало, Ројило, Тапкало,

Турукало, Ћукало, Урукало, Хркало, Џапало, Штимало, Шукало, Шушкало, Ватраљ, Гундељ, Жуљ, Кељ, Метиљ, Пасуљ, Кукурдеља, Рукеља, Чепрља, Галоња, Главоња, Дероња, Носоња, Петкоња, Сивоња, Халавања, Шакоња, Кравоња, Крилоња, Виђен, Продан Купљен, Заклан, Ласица, Ћускија, Шароња, Биримиша, Варикаша, Грмуша, Злопаша, Јакићуша, Суша, Шаренкуша, Шаша, Шиша, Шуша, Платиша, Швоња, Шибоња, итд.

НИЈЕ УВЕК БИЛО КРЕДЕНАЦА

У старо време, кад није било креденаца, испод самог тавана на три стране приковала би се по једна даска. То су били рафови или полице. На рафовима су се виделе ове ствари: неки тањир, чаша, бакрени судови и још понешто од стакларије, затим шољице за кафу, мала лампа, нека дуња или јабука, ако је било књига и књиге, па песмарице или календар, итд.

ОД СТАРИНА СЕ ГАЈЕ

Пчеларство је у нашим крајевима познато од старина и њиме су се наши људи бавили кроз векове. Према попису из 1955 године, у Србији је било 326.000 кошница (200.000 с покретним саћем, а 126.000 с непокретним), у Хрватској 131

хиљада (79—52), у Словенији 80.000 (67—13), у Босни и Херцеговини 134.000 (61—73), у Македонији 46.000 (15—31) и у Црној Гори 23.000(6—17). Прва бројка у загради означава број кошница с покретним саћем (у хиљадама), а друга број кошница с непокретним саћем.

МЕДИЦИНА КРОЗ ВЕКОВЕ

САЊАЈ И ОЗДРАВИ

У Хомерово време Ескулап, врховно грчко божанство лекарске вештине, био је обичан смртник, мада изванредан лекар. Његово „унапређење" за бога догодило се негде између Тројанског рата и 9 века пре наше ере.

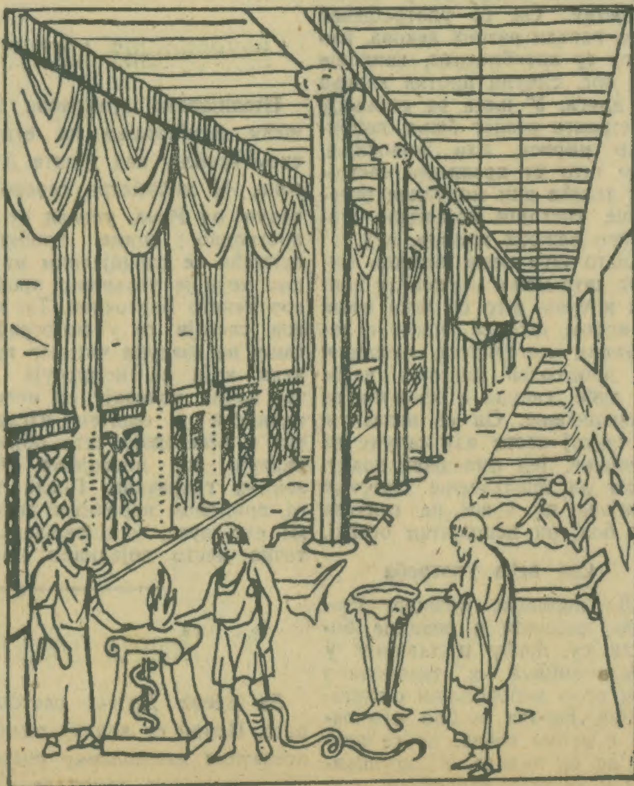
У славу Ескулапа, доброг бога који лечи, никли су храмови широм читаве Грчке. У почетку су то била светилишта у којима се молило, али временом ти храмови су постали праве клинике и болнице. Слава медицинских средишта у Епидаурусу, Пергамону и Косу надживела је Стари век и њихов утицај задржао се још дуго у хришћанској ери.

Храмови-болнице налазили су се у лепим, идиличним пејзажима, обично на падинама брега, у пределима пријатне и здраве климе. Приликом пријема у храм-болницу, вршени су веома строги прегледи и безнадежни случајеви били су одбијани. Захваљујући можда баш томе, храмови су стекли глас изврсних лечилишта.

После приступног прегледа, пацијенти су вођени кроз све одаје храма, где су били изложени ликови Ескулапа и других богова. Затим је једна по једна група болесника одлазила у подземна купатила. Ту су их прали и чистили споља и изнутра. Према сачуваним рукописима, некима од њих одређивано је петнаестодневно гладовање. Кад су на тај начин болесници психолошки били припремљени за лечење, давано им је нарочито бело рубље и одело, за које се сматрало да доноси сан. А снови су били основа ескулапске терапије.

У почетку, док су храмови били мали, ова терапија сном извођена је око Ескулапове статуе. Болесници су лежали на поду и надали се да ће им ноћу, за време сна, бог открити средства од којих ће оздравити. Касније, кад су се храмови проширили, око њих су подигнути нарочити тремови с лежајима. Болесници су обично доносили своје сламарице. Пошто би легли, онима који су имали јаке болове давана су средства за умирење, обично семе од мака или кукуте. На тремове је из храма непрестано долазио ароматичан, а можда и наркотичан дим.

Свештеници-лекари трудили су се да код болесника изазову снове у којима ће им Ескулап објавити начин лечења. Пред сањивим болесницима прошла би свечана поворка. Да би болесни поверовали да су видели бога, један свештеник високог раста стављао је себи на лице Ескулапову маску. Пред зору, он би заједно са својом пратњом обилазио све тремове. Глас бога и његово објављивање долазили су из трбуха каквог вентрилоквисте и болесници су, у јутарњем полусну, били убеђени да глас долази „ниоткуд".

Занимљиво је да су уместо болесника који не би могли лично да дођу у храм долазили њихови сродници или пријатељи, да би им у сну Ескулап открио лек.

Да би те тајанствене церемоније лечења начинили још мистичнијим, свештеници су се служили „светим" змијама. Помоћу топлоте и тихе музике, они су наводили припитомљене змије да лижу болесницима ране, почев од прстију на нози па до отечених очних капака. Да би се између „светих" змија и болесника склопила нека врста пријатељства, у храму су се продавали нарочити колачићи, звани „пипона", којима су болесници хранили змије. У неким храмовима, уместо змија, налазили су се дресирани пси који су болесницима на исти начин чистили ране.

Поред ових метода, чија је сврха била да код болесника створе убеђење да ће оздравити, примењивана је и рационална терапија. Болеснике су купали и масирали, а ране им мазали лековитим уљима. Понекад се приступало и хируршким захватима. Али, најважнију улогу у оздрављењу имали су свеж ваздух и разонода (позориште у Епидауру, например, имало је 12.000 седишта). Пацијенти су напуштали храмове одморни, освежени и чврсто уверени да им је Ескулап помогао или да ће им помоћи.

У првим данима храмови су се издржавали од поклона које су им доносили ходочасници. Међутим, кад су се проширили и почели да примају много болесника, за лечење се морало плаћати. Свештеници су код болесника створили убеђење да они могу да „повуку оздрављење" ако би неко покушао да избегне плаћање. Забележено је да се један маскирани „Ескулап" толико заборавио да је почео да виче на свог пацијента: „Ти си излечен. Сад мораш да платиш". Рачуни за плаћање били су у складу с материјалним стањем болесника и кретали су се од неколико новчића до милионских сума. Сиромашни пацијенти могли су да плаћају и у ратама. Неки, пак, давали су, уместо новца, копије излечених органа или удова изливене од злата или сребра. Ти заветни дарови, откопани у рушевинама храмова у Епидауру и Атини, претстављају донекле огледало анатомског знања старих Грка. На њима се обично налазила уклесана или исписана захвалница излеченог пацијента, с подробним описом болести и оздрављења. Ова сведочанства свештеници су стављали у предворје храма, да би их нови болесници могли видети и прочитати. Неписменим болесницима читали су их сами свештеници, увеличавајући притом свако зрнце истине до невероватних размера, да би на тај начин привукли невернике и убедили сумњалице.

МОРСКИ „РАЗБОЈНИЦИ"

У шатор провири, од брзог хода зарумењено, лице вође нашег малог туристичког одреда.

— Децо, устајте! На мору се догађа нешто чудно!

Говорећи то, он зграби пушку и фишеклије и нестаде. Брзо смо се обукли и истрчали из шатора. Наш вођ се трком приближавао стрмо отсеченој обали.

Од мора је допирала нека рика. Неколико тренутака нисмо могли да схватимо шта се догађа. Видели смо само да је вода у заливу, која је своје плаветнило била променила у чудну ружичасту боју, кипела.

На пљоснатом камењу које је вирило из воде тискало се по неколико десетина великих туљана. Прилазили су ивици стене, неспретно се крећући по клизавом камену, да би се истог часа уплашено одмакли од ње. Рикали су потмулим, дубоким и уплашеним крицима.

Дуго нам је требало да схватимо шта је изазвало тај неуобичајени немир.

Овај залив, одвојен од океана низом камених острваца чије су равне површине биле

као створене за сунчање, био је омиљено место одмора тих лењих животиња. Залив се тако и зове — Туљанов. Тога јутра у залив је неочекивано продрло пет ненаситих морских разбојника. Китови — убице доспели су овамо кроз широке пролазе између острваца и бацили се на туљане, који су, не слутећи несрећу, мирно пливали.

Китови су изводили своју „операцију" као по неком плану. Три морска разбојника блиставих црних леђних пераја, који су повремено искакали из воде читавим телом, пливали су уз обалу, не дозвољавајући својим жртвама да побегну на суво; друга два правили су покољ међу туљанима.

Туљани који су се затекли у мору покушавали су да се пробију из убиственог обруча, али је то мало којем успевало. С времена на време вода би ускипела и из средине пенушавих таласа појављивао се црн труп: туљан је искакао до висине од два и по метра и поново падао у таласе, где су га страшне чељусти раскидале на парампарчад. Китови убице, као вуци, убијају више но што могу да поједу.

Један измучен, полумртав туљан стигао је до самог каменог острвца... Покушава да се попне на њега, пада, поново пуже уз стену и поново пада. У том тренутку, подижући таласе својим оштрим перајем које пара воду, кит — убица, као какав црни торпедо, лети према њему. На два метра од туљана кит се зауставља и бесно плива тамо-амо: подводно камење не дозвољава му да се сасвим приближи. Туљан, прикупивши остатке снаге, пење се на камен. На његовим леђима и боковима зјапе дубоке ране.

Наситивши се, китови — убице, један за другим, не журећи се, испливавају из залива. Узбуђење међу туљанима постепено се стишава. Само црна сјајна тела убијених животиња — остаци пира — потсећају на страшне морске разбојнике и њихов неочекивани упад у један од залива Источне Камчатке.

(Овај догађај описао је руски туриста И. Иванов у писму упућеном часопису „Око света").

РИБЕ У НАРОДНИМ ПОСЛОВИЦАМА

Рибе имају велик значај за исхрану људи. У нашем листу објавили смо више вести и чланака о разноврсним рибама које живе у рекама и морима целог света, затим смо писали о народима који највише једу рибе, итд. Наше море и наше реке богати су рибом, и то разноврсном. Овде ћемо изнети неколико народних пословица о особинама и врстама риба, о риболову и риби као храни.

Није све риба што по води плива.

Тешко ти га риби без вирова, а хајдуку без планине пусте.

На дну воде највећа риба стоји.

Штука једе и свој род.

Боља је и ситнија риба у чинији, него најкрупнија у бари.

Риба рибу једе, а рибар обадве.

Нема пара без добра пазара, нити рибе без дубока вира.

У великим рекама велике се рибе хватају.

На малу се рибу хвата велика риба.

Која је риба најбоља? (печена).

Каква риба — онаква и чорба.

Лети рибу из мора, а месо из коже, јер једно и друго стати дуго не може.

Гост и риба трећи дан смрде.

КАДА СЕ КИРИЏОВАЛО...

По једној статистици 1901 године, у ондашњем ужичком срезу кириџовало је 76 кириџија, који су имали 130 коња. Појединац је имао највише четири коња, а већина по једног. У то време кириџије су извезле из тога краја следећу робу: 6.695 лонаца, 2.101 препуљу, 2.900 килограма пасуља, 7.640 килограма катрана, 900 килограма луча, 320 килограма пастрме, 1.600 килограма сланине, итд. У Београд се стизало за 6 дана, у Шабац за 4 и по дана, а у Крагујевац за 4 дана.

НА 1665 НАЧИНА...

Кад за време зиме стављамо глицерин на руке да би нам заштитио кожу од пуцања, ми и не слутимо да он може бити од користи човеку на 1.665 начина, колико су израчунали у Удружењу британских произвођача. Не знајући, ми глицерин једемо, пијемо, пушимо; њиме се лечимо, бранимо у рату итд.

Глицерин на трпези

Откад је људи, човек једе глицерин, јер се он налази у свакој масти. Рачуна се да сваки Европљанин унесе у организам око сто грама разних масти дневно, што значи око десет грама глицерина, или, како кажу хемичари глицерола. Глицерин није фабричка творевина како многи мисле, већ природни производ, и зато није штетан.

Кад пијемо вино, и тада уносимо глицерин у организам. У току врења алкохола, 3,5 процента од целокупне количине шећера претвара се у глицерин. У пиву га има између 0,09 и 0,18 отсто. У старим винима има га више но у младим.

Глицерин је неопходан састојак неких безалкохолних пића, јер чува мирисе који се у њих стављају, а има га и у извесним врстама сладоледа. Налази се и у жуманцима јаја која се извозе из Кине у далеке земље, јер се тако најбоље чувају масти. Да би суве смокве из Смирне задржале влагу, „купају" се у разблаженом глицерину. Он се ставља у желатинасту облогу конзервисане шунке, кобасица, телећег меса...

Захваљујући разним својствима, овај производ освојио је многа подручја у апотекарству. Он се употребљава при изради разних лекова, као што су антибиотици, капљице за нос, сирупи против кашља и други. У њега се стављају екстракти разног биља, наример мириси, или животиња, као што су хранљиви састојци телеће или морунине џигерице, састојци појединих животно важних жлезда, итд.

Зато што нема никакав мирис, што може мирисе да прима и чува, што се лако меша с водом, што се једини с лепљивим материјама, глицерин је неопходан састојак пасте за зубе, сапуна и кремова за улепшавање. Он се налази и у свакој пасти или сапуну за бријање, јер омекшава длаку, тако да превлачење оштрице бријача по кожи не изазива ни бол, ни непријатан осећај.

Све већа употреба

До половине прошлог столећа, радници и раднице бојили су пређу и тканину у предионицама и ткачницама под врло неповољним околностима. Ваздух је био пун паре и веома топао, да се пређа не би кидала. У загушљивој и влажној атмосфери, људи су често оболевали од тешких болести, а машине се квариле, све док француски инжењери нису дошли на мисао да пређу натапају разблаженим глицерином, који се по завршеној производњи лако уклања прањем. Данас се тај поступак примењује не само при изради тканина од вуне, памука и свиле, већ и тканина од најлона и других синтетичких влакана.

Глицерин се употребљава и у производњи целофана, затим хартије за копирање, „индига", да би слој боје што дуже задржао влагу, при изради фотографских плоча, филмова и слично. Има га и у иловачи вајара и моделара, јер се тако она боље меси. Из истог разлога примењује се и у индустрији коже, гуме и каучука. Најзад, у америчкој дуванској индустрији листови дувана прскају се течношћу у којој има глицерина, да се не би ломили и да би дуван што дуже задржао потребну влагу.

Глицеринске смесе имају различиту примену, али две најпознатије су глицерофосфат и нитроглицерин. Као што је познато, нитроглицерин је пронађен 1847 године, а 1867 шведски научник Алфред Нобел начинио је од њега динамит. Али, он је од користи и у медицини. Ако се стави у нарочиту течност у размери 1:1000, служи за лечење високог крвног притиска и склерозе артерија. Ако је размера 2:1000, потстиче рад срца.

Глицерин је открио шведски хемичар Карл Вилхелм Шил, 1779 године. Отада ће све више усавршавала и повећавала производња чистог глицерина. Уочи Првог светског рата, производња глицерина у целом свету износила је 45.000 тона, док се данас цени на око 200.000 тона. Енглески хемичари су установили да се човек користи глицерином на 1.665 начина, али се тај број стално повећава, нарочито откако се глицерин примењује у процесу производње разних вештачких материја.

Археолошка испитивања на савремен начин

Италијански археолози, вршећи ископавања на етрурском гробљу код Монте Абатоне, 44 километра северозападно од Рима, успели су да претходно сниме гробнице служећи се специјалним методом који је усавршио професор Ренато Барточини. Тај метод састоји се у фотографисању из ваздуха читавог предела који се истражује. На тај начин уочавају се неправилности у општем изгледу тла и вегетације, што обично указује на постојање подземних грађевина. После тога, применом нарочитог система ехо-звука, установљава се тачно место појединих гробница. Рупе у земљи буше се специјалном машином и кроз њих се спушта цилиндрична микро-камера. Куцајући као сат, ова камера са синхронизованим „флешовима" направи серију од 12 снимака. Служећи се овим методом, већ пола часа после локализације гробнице археолози имају комплетну слику њених димензија и садржине, на основу чега одлучују да ли ће уопште приступити ископавању. Некропола код Монте Абатоне била је одавно позната археолозима, али је све до данас остала такорећи потпуно неистражена. Сада је овим методом за свега 20 дана испитано 50 гробница.

Минске замке у прошлом рату

За време Другог светског рата, Немци су велику пажњу посветили измишљању разних врста минских замки и сваковрсних скривених експлозивних средстава. У том погледу град Ливорно претстављао је најјаче минирано подручје у Италији. Немци су, читаву годину дана пре доласка савезника, иселили становништво из највећег дела града и посејали по њему најразличитије замке. Тај део Ливорна назван је „Црна зона" и у њу ниједан цивил није крочио све до ослобођења града. Ове минске замке и препреке биле су врло вешто постављене. Чим би савезници савладали једну, одмах би открили да су Немци припремили и другу. Најчешће су биле у облику предмета који се свакодневно употребљавају — чоколада, сапун, пакетићи газе, новчаници, оловке — и експлодирале су при самом додиру, убијајући и рањавајући оне који су се затекли у близини. Нека од тих експлозивних средстава била су причвршћена за прозоре, врата и намештај у напуштеним кућама. Од њих нису страдали само војници, већ у знатној мери и становништво, нарочито деца.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

ЗБОГ ИГРАЧКИХ СПОСОБНОСТИ...

Сер Кристофер Хетон (1540—1591) постављен је за високог канцелара Енглеске не због својих државничких способности, већ због тога што је био изванредно грациозан играч.

ГРОБЉЕ ПОД МОРЕМ

За време сваке плиме, море потпуно покрије гробље француског насеља

Кокарноа. Због тога га становници суседних насеља називају „гробљем потопљених".

ПОСЛЕ СВАКОГ ДЕТЕТА...

Жене из афричког племена Киси аутоматски бивају разведене сваки пут кад постану мајке. После

рођења сваког детета жена мора поново да се венча са својим мужем.

РЕКОРДЕР У ЧИТАЊУ

Историчар Хенри Томас Бакл прочитао је до своје четрдесете године, када је и умро, 21.000 књига из нај-

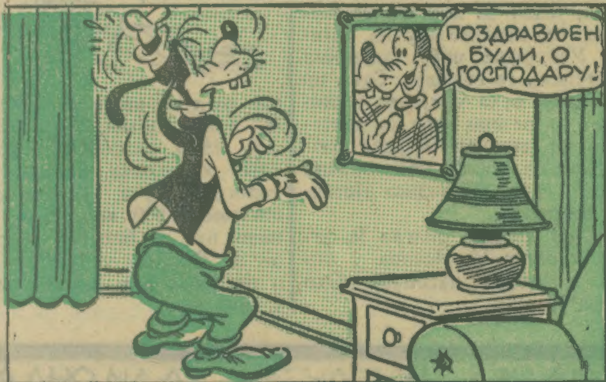
различитијих области, на деветнаест разних језика. Сматра се да је Бакл читао просечно две књиге дневно.

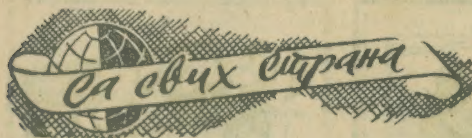

НАЈСНАЖНИЈИ ЕВРОПСКИ ТЕЛЕСКОП У ФРАНЦУСКОЈ

Пре краћег времена, у звездари која се налази у Сен-Мишелу у Провански постављена је осовина за нов телескоп. После америчког телескопа на брду Паломар, овај ће бити други по

величини на свету и највећи у Европи. За њега се сада у париској Опсерваторији глача огледало с пречником од 1,90 метар, које ће бити тешко 1.500 килограма. Осовина је израђена у Енглеској. Астрономи звездаре у Сен Мишелу почеће да се служе овим телескопом почетком идуће године.

★ ★ ★

СТО ПУТА ЈАЧЕ ОД ГВОЖЂА

Један амерички металуршки стручњак недавно је изнео податке о технолошком процесу израде „савршених" кристала чистог гвожђа, који су сто пута јачи од ма којих досад познатих металних кристала. Научници су и раније рачунали с таквом теоретском снагом гвожђа, али би се у пракси увек показало да метални делови појединих машина имају далеко мању отпорност од предвиђене. Најзад је, после дужег испитивања, утврђено да су ти кристали гвожђа, као и других метала, имали у себи разне атомске неправилности, због којих је и долазило до њихове недовољне отпорности. Нови кристали, осим изванредне чврстине, отпорни су и према рђи, тако да ће наћи широку примену у металној индустрији.

★ ★ ★

АУТОМОБИЛ НА ШИНАМА

Сви они које је пут водио покрај једне железничке пруге у САД могли су недавно да виде несвакидашњи призор: како обичан аутомобил јури по железничким шинама. Ова моторна кола су власништво железнице и служе за вожњу инжењера који врше преглед пруге. Она се крећу како по друму тако и по шинама, захваљујући нарочитом систему металних точкова. Наместо предњег и задњег браника, уграђени су држачи

за точкове, који се по потреби дижу и спуштају Ако се притисне дугме изнад кога пише „железница", точкови се спуштају, а на притисак дугмета с натписом „пут" метални точкови одлазе увис. Ауто са оваквом направом може да јури пругом брзином од 80 км на сат. Његово преимућство над дресином у томе је што не мора да се креће само по шинама.

★ ★ ★

„СВЕТСКА ЧУДА" У ОХАЈУ

Мало је коме познато да се у граду Колумбусу, у америчкој држави Охају, налази „десет светских чуда". На простору дугом 400 и широком 40 метара претстављене су знаменитости разних крајева света — наравно, у минијатури — да би се грађани што боље упознали с њима. Ту се налазе: Хеопсова пирамида и Сфинкс, Ајфелова кула, Криви торањ у Пизи, Нијагарин водопад, Партенон, Велики Кањон, Кинески зид, најчувенија римска фонтана и карлсбадске пећине.

★ ★ ★

ЗА ДУЖИ ВЕК АУТОМОБИЛСКИХ МОТОРА

Амерички инжењери израдили су једну нову цедиљку за аутомобилско уље која је у стању да у једном мотору, из количине бензина довољне за вожњу од око 8.000 километара, отстране пола килограма разног талога. Ова мала направа знатно ће продужити век аутомобилских мотора.

★ ★ ★

КУЋЕ НА ВОДИ

У Америци су постале веома популарне „куће на води". То су, уствари, сплавови начињени од алуминијумских цеви, са зидовима од прозрачног пластичног материјала. Један снажан мотор омогућује оваквој кући кретање по води. У њима се налазе мала кухиња и спаваћа соба, па су нарочито погодне за излете мањих породица. Додуше, недостаје им купатило, али је за купање довољно — прекорачити праг куће.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

АТОМСКО ЗРАЧЕЊЕ ЧУВА ДРВО

Резултати недавних истраживања показују да се атомско зрачење може применити у одржавању дрвета и дрвеног намештаја. Наиме, утврђено је да гама-зраци кобалта 60 уништавајуће делују на јаја и ларве дрвеног црва. Ако је зрачење јаче, јаја се одмах уништавају, а ако је слабије онда се само успорава излегање. Мора се водити рачуна и о старости јаја, јер ако су она старија од четири дана треба употребити јачу дозу. Ово је нарочито важно за старе грађевине од дрвета, које се сад могу лако и брзо конзервирати. Пробе су вршене са тринаест врста инсеката и у свим случајевима зрачење се показало као ефикасно.

МЕЂУНАРОДНА УСТАНОВА ЗА АНТИБИОТИКЕ?

Др Ваксмен, проналазач стрептомицина, предлаже да се оснује једна међународна установа за антибиотике, која би имала за циљ да координира рад свих научника света. Од колике би користи то било показује и следећи пример. Године 1946, у Америци је пронађен нов антибиотик гризени, а пет година доцније, потпуно независно, произвели су руски научници готово исти антибиотик и назвали га албомицин. Да је било научне сарадње између обе групе научника, вели Ваксмен, не би се без потребе изгубило толико времена.

ДОЧЕК У МАРАКЕШУ

У разним крајевима света постоје различити обичаји, како у начину живота, тако и у погледу примања у своју средину и указивања почасти гостима. И афрички народи имају неке специфичности у том погледу. Например, у месту Маракешу, у Мароку, приликом доласка страних великодостојника или претставника појединих држава на улице изиђе огромна маса света. У тим препуним улицама, високо изнад глава људи, лелујају се велике „лутке" обучене у красне хаљине, сјајне шалове и друге делове женске одеће. Њих држе, на високим бамбусовим штаповима, робови богатих арапских породица. Неке од тих „лутака" имају лица насликана на платну. На тај начин богати Арапи „омогућују" својим женама да буду „заступљене" на дочеку, ако не лично — јер њима није дозвољено да се јавно показују — а оно својом тоалетом. Што је богатија одећа, то су њихови мужеви моћнији и утицајнији.

АВИОН БРЖИ ОД МЕТКА

Сада се израђују авиони који могу летети брже од метка испаљеног из револвера великог калибра, или од брзине импулса људских нерава. Према прорачунима доктора Раска, професора њујоршког универзитета, ако два пилота, летећи један другом у сусрет брзином од 2.000 километара на сат, излете из облака на међусобној удаљености од 2.400 метара, они се неће видети пре но што се сударе, зато што лете већом брзином од оне којом очни нерв преноси мозгу лик виђеног предмета.

НЕМА ВИШЕ ИНЈЕКЦИЈА

Војни обвезници у Америци, ступајући у касарну, не примају више путем инјекција разне вакцине против заразних болести, већ једним специјалним пиштољем. То је нарочита прскалица, слична „пиштољу" којим се служе фарбари, али која има толико снаге да кроз кожу утисне потребну количину вакцине. На овај начин вакцинисање иде много брже, а и знатно је хигијенскије.

АПАРАТ ЗА МЕРЕЊЕ ВЕРТИКАЛНЕ БРЗИНЕ ВЕТРА

У Бироу за метеоролошка испитивања у Америци начињен је апарат за мерење вертикалне брзине ветра. Досадашњим апаратима могла се мерити само хоризонтална брзина, док ће овај нови изум омогућити подробније студије атмосферских прилика, па чак и утврђивање количине радиоактивних честица у ваздуху.

УЈЕДНАЧЕНА ТЕМПЕРАТУРА МАЗИВНОГ УЉА

Ако се уље у неком дизелмотору или машини на газолин исувише загреје, оно губи своју мазивну вредност. Исто тако, ако се сувише охлади оно се неће правилно размазивати. Да би се уљу у машинама обезбедила правилна температура и тиме продужио век мотора, холандски инжењери изумели су једну направу у којој се уље расхлађује или загрева помоћу хладног ваздуха, односно топле воде. Један специјални термостат контролише рад овог уређаја.

ШАЛА ПРИРОДЕ

На планини Адамов Врх, на острву Цејлону, налази се отисак у камену сличан стопалу, величине 150 X 60 сантиметара, који је од давнина предмет распре трију великих религија. Будисти тврде да он потиче од Буде, Индуси да је то отисак стопала њиховог бога Шиве, а мухамеданци да је тај отисак направио Адам док је ту, за казну, стајао на једној нози читавих хиљаду година. Природа се заиста нашалила са следбеницима ових религија.

КАО 10.000 ФАРОВА...

Нов рефлектор, који има снагу као отприлике 10.000 аутомобилских фарова, израђен је у Америци. Светлост се добија светлосним луком између два комада угљеника и има јачину од 130 милиона свећа. Предвиђа се да ће овај рефлектор наћи широку примену у саобраћају и индустрији.

НАЈДУЖА ПОНОРНИЦА

У нашој земљи има више река понорница, али је Требишњица од свих најдужа — 97,8 километара. Извире на западном подножју Влајиње Брда. У Луту, код села Ђедића, она достиже ширину од 5 до 7 км. После понирања, поново избија на површину надомак самог мора, под именом Ријека Дубровачка.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Колико је овде мајстора?

Зида се кућа. Мајстори раде, па су се у подне повукли да у хладу ручају, а своје алатке су оставили. Судећи по остављеним алаткама, реците нам колико мајстора овде ради.

Доле вам дајемо тачан одговор, да бисте проверили јесте ли погодили.

(Раде дванаест мајстора: 1) електричар; 2) стаклар; 3) зидар; 4) столар; 5) баштован; 6) лимар; 7) дрводеља; 8) фарбар; 9) бравар; 10) мајстор који намешта пећи; 11) мајстор који покрива кров и 12) тапетар).

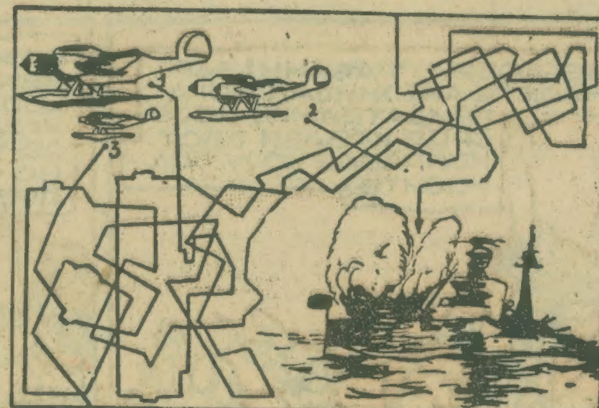
Опит са збијеним ваздухом

Код свих гасова, па и код ваздуха може да се смањи или повећа густина и притисак. Ево опита који то јасно показује.

Покажите гледаоцима боцу до половине напуњену водом. Држите грлић у десној руци и затворите отвор палцем. Тада хитро уклоните палац са једног дела отвора: танак млаз воде шикнуће одмах врло далеко. Можете чак, забаве ради да га управите на некот од својих другова за кога знате да га ова шала неће наљутити.

Претходна припрема састоји се у томе што ћете неколико пута снажно дунути у боцу и запушити отвор. Ваздух у боци биће збијен и вршиће притисак на течност, која ће зато шикнути у танком млазу.

Три бомбардера

Три бомбардера пошла су у потеру за једним непријатељским бродом. Најзад су успели да га стигну и бацили су на њега по једну бомбу. Две бомбе су пале далеко од брода, док га је једна погодила.

Погледајте авионе на нашем цртежу и реците из којег је од њих бачена бомба која је погодила брод. После тога идите по лавиринту линија и проверите да ли сте у праву.

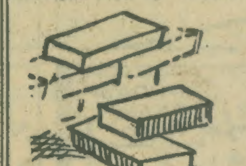

... обично се мисли да је камила спора животиња. Међутим, она може да прелази и по 240 километара дневно, и то три дана узастопце.

... још у петом веку пре наше ере у Индији су постојале установе сличне нашим болницама.

... назив за „буру", јак ветар који у Приморју дува с копна на море, дошао је од имена Бореја, грчког митолошког бога северног ветра.

... прве печене опеке правили су Вави-

лоњани још 60.000 година пре наше ере.

... међу најситнија слова која су досад израђена спадају по свој прилици она која је, 1834 године, изрезао Италијан Антонио Фарина. Сам њихов творац назвао их је, због њихове сићушности, „мувине очи". Дуго су остала неискоришћена, јер су свима слагачима и коректорима, због ситног слога, још при првим покушајима оболеле очи. Тек четрдесет година касније штампана је тим словима прва књига.

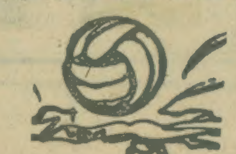
... дугмад су у почетку била само украсни предмети на оделима. Због тога је у неким европским јези-

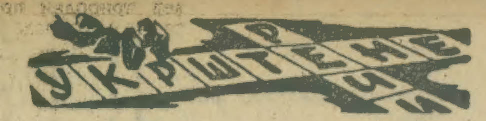
цима, енглеском например, израз дугме употребљаван као паралела за нешто безвредно и безначајно. Дугмад су почела да се употребљавају за закопчавање тек почетком 15 века.

... најстарију читанку за основне школе у Србији саставио је Димитрије Исаиловић, под насловом „Мања читаоница за начелно упражненије младежи у нижим нормалним школама Књажевства Сербије". Ова читанка штампана је у Београду, 1839 године.

... у Енглеској је пре 20 година била у моди једна врста фудбала који се играо по блату. Игралишта су прављена у блатишти-

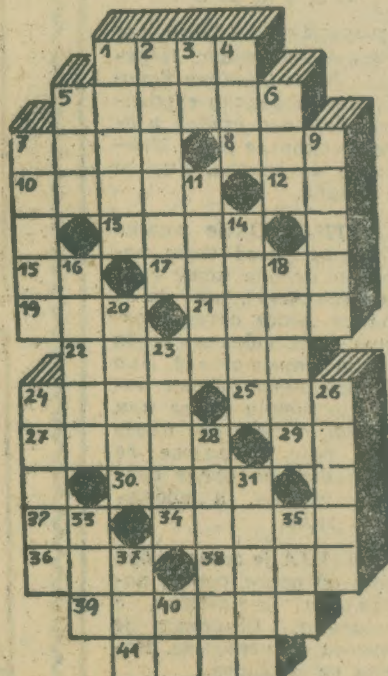

ма крај река. За најбоље терене сматрани су они на којима су играчи упадали у блато до колена.

Водоравно: 1) уговор; 5) заобљени комадић скамењене лаве; 7) мања стајаћа вода; 8) прави час; 10) име наше познате певачице; 12) елидирана свеза; 13) страно женско име; 15) коњски прибор; 17) јапанско острво; 19) наша марка камиона; 21) француски писац („Исландски рибар"); 22) град у Грчкој; 24) место у Италији; 25) показна заменица; 27) обртно тело код машина; 29) ономатопеја лавежа; 30) врста рибарске мреже; 32) скраћеница за слично; 34) становници старе Халдеје; 36) пустиња у Азији; 38) град у Алжиру; 39) марка налив-пера; 41) женски накит.

Усправно: 1) град у Француској; 2) место у Војводини; 3) слово француске азбуке; 4) земљиште; 5) индустриска биљка; 6) језеро у Северној Америци; 7) област у Војводини; 9) варварски народ; 11) вођ Хуна; 14) популарна Ренакова историја уметности; 16) португалска колонија и град на обали Јужног Кинеског Мора; 18) град у Канади; 20) женско име; 23) гудачки инструмент; 24) град на западној обали Бретање; 26) аутор „Осуђеника"; 28) уметност која се развила из барокне уметности; 31) наш рудник гвожђа; 33) становник северне Скандинавије; 35) поклон; 37) наше острво; 40) фабрика радио апарата у Нишу.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ми; 3) Арба; 5) Анкара; 7) историја; 9) сто; 10) кат; 11) ам; 12) О(то) В(ениус); 14) ка; 15) Аксиос; 18) оков; 19) Авалик; 21) ту; 22) Ра; 23) ро; 25) Ото; 27) сед; 28) комедија; 31) розета; 32) тока; 33) па.

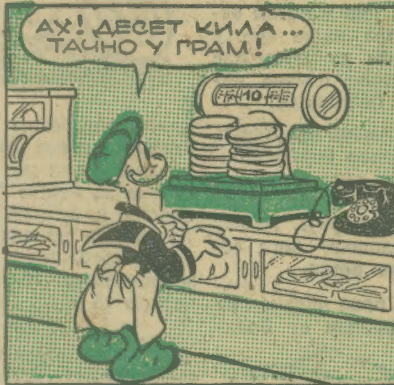
Усправно: 1) мрко; 2) Ибар; 3) Анто; 4) арик; 5) астма; 6) Ајакс; 7) Иса; 8) Ата; 12) „Оскар"; 13) виола; 16) ков; 17) ови; 18) аутор; 20) креја; 21) ток; 24) ода; 26) омот; 27) сита; 29) Езоп; 30) дека.

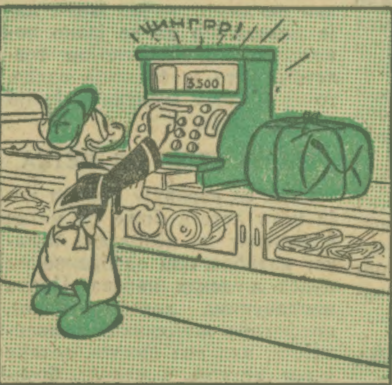

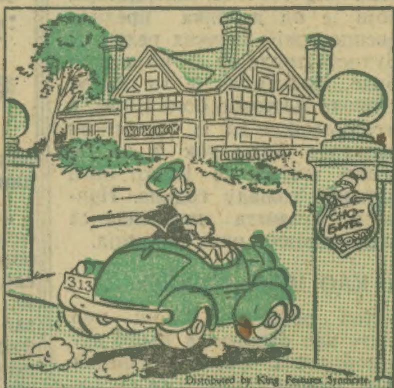

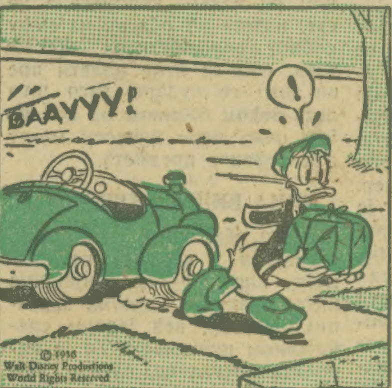

ЗАГОНЕТАН ПОКЛОН

— *Мој поклон за рођендан Паја није могао одједном да понесе, — хвали се Пата Белки.*

— *Шта, толико си му ствари накуповала?*

— *А, не... Само две кравате.*

СВЕ ПО ПРОПИСУ

— *Докторе, — вели Шиља — ви сте ме пре једно пола године лечили од реуматизма и строго ми наредили да се чувам влаге.*

— *Да ... Па?*

— *Па ето... мислио сам да би сад већ било крајње време да се окупам.*

МИСЛИЛА... НИНАШТА

— *На шта си малочас мислила? — пита Пера Ждера своју нову пријатељицу за време једног излета.*

— *Ах... нинашта нарочито.*

— *Баш сам био будала, — ђутну се Пера. — А ја уобразио да си мислила на мене.*

— *Гле! — изненади се девојка. — Па и јесам Само, како си то погодио?*

Који је ОДГОВОР тачан

БРУКВА је:

биљка
река
алатка шумских радника
назив за једну болест

ВИТИЛИГО је:

средњовековни трговачки термин
назив једног вулкана
маневрисање бродова
болест

КОЛИЈА је:

планина
део одеће
река
игра

МОДРИ ТИЧНИК је:

биљка
планина
лековита бања
птица

ОДГОВОР

БРУКВА или бросква је подземна келераба. Пореклом је из Западне Европе. Има подземно грудвасто одебљало стабло у облику округле репе. Множи се из семена. Укусно је поврће.

ВИТИЛИГО је кожно обољење услед којег поједини делови коже губе боју (пигмент), тако да оболела места остају потпуно бела. Оболела особа добија шарен изглед. Ако су захваћени делови коже покривени косом или длаком, онда и оне имају белу боју. Обољење се погоршава за време сунчаних месеци, а побољшава зими.

КОЛИЈА је женска бундица од црног сукна, постављена јагњетином, с рукавима. Широких је скутова са џеповима. Носила се у Пироту.

МОДРИ ТИЧНИК је врста винове лозе са црним грожђем. Раширена је у Словенији, где се од ње прави киселкасто ружичасто вино звано цвичек.

Пустоловине Малога Џонија

МОРНАРА ТОМА ТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

Одговорни уредник Стојилко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају